

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

LUN

✓ 1087

43723-4-հ.

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ
Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն Ի

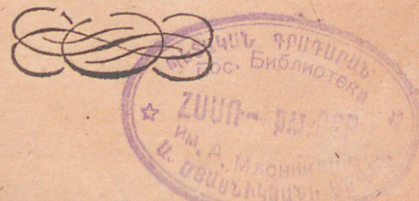
ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԵՏԱՌԻԹԻՒՆ

ՆՈՐԱՀԱՍԱԿ ՄԱՆԿԱՆՅ ՀԱՄԱՐ

Մասն Ա.

Հին կոտակարանի պատմություն

2120.

թ. 28/30-62
Թ Ի Ֆ Լ Ի Օ

Ի Տպարանի Յակոբյան Լրագրամանեանց

1836

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ:

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ
Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ.
Тифлисъ, 20 Іюня 1854 года.

Ценсоръ Н. Кайтмазовъ.

29-1087

1087-60

Դ ԼՈՂՈՐ ԸՆԾԱՅԻՄԸ

Օժանդակութեամբ

ՆՈՐԻՆ ԸՂՆՈՒՈՒԹԵԱՆ

Ատիճանաւոր

Ն Ի Կ Ո Ղ Ա Յ Ո Ս Ի

Դ Ա Ի Թ Ե Ա Ն

ԹԱՄԱՄԱՐԱՆՆԵՐ

Դ յիշատակ հանգուցեալ հօր իւրոյ
Տէառւեալնի Սովեանի Աշուական
Դաւթի Յովհաննիսեան Թաճաւեանց
Լ Ապրիլի

Դ Կ... Տ. Յ. Օ.

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆՆԻ

ՀԱՄԱՌՈՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Դաս Ը.

Եշխարհի արարչագործութիւնը:

Ա՛յ աշխարհքս ստեղծեց ոչնչից իւր ամենակարող բանին՝ իրա փառաց համար, և մարդկային գործոց կարգը ցոյց տալու համար՝ կարգադրեց սոյն փեց օրաց մէջ: Առաջին օրը՝ ստեղծեց երկինքը, երկիրը և լոյսը: Երկրորդ օրը՝ հաստատութիւնը (երկրի կամարը), որ երկինք առեցաւ: Երրորդ օրը՝ ջուրը ցամաքից բաժանեց, և հողից բուսոց ամեն տեսակ խոտը և ծառը: Չորրորդ օրը՝ արեւ, լուսինը և աստեղները ստեղծեց: Հինգերորդ օրը՝ երկնքի թռչունները և ձուլի ձկները: Աւերորդ օրը՝ ցամաքի կենդանիքը և ապա մարդը ստեղծեց իրա պատկերի և նմանութեան: Եօթներորդ օրը՝ հանգեաւ (դադարեցաւ) Ա՛յ նորանոր բաներ բնութեան: Մարդուն ստեղծելուց առաջ հողից շինեց նրա մօրթինը, և հողին որ իրա նշմութեան

Նման է ստեղծած, զրաւ այն մարմնոց մէջը, և մարդը Աստուծոյ նման էլաւ, հնդուր համար որ նա կարողանայ ճանաչել և սիրել Աստուծոն. ինչի համար որ իսկ ստեղծեցաւ մարդը, Առաջին մարդոց անունն Ադամ կոչեցաւ. Ա՛ծ նրան ընկեր տաւ կնոջը, որն որ Ադամոյ մէկ կողքից ստեղծեց, որ սիրի նրան հնպէս, ինչպէս իրա մէկ կողորը, հաստը ու հաստատեց Ա՛ծ ամուսնութիւնը, (մարդու և կնոջ կապը). Այս առաջին կնոք կոչեցաւ Եւայ: Ա՛ծ Ադամին և Եւային զրաւ զրախտի մէջ, որ զեղեցիկ և զուարճալի պարտեց (բաղչայ) էր, ուր որ ապրում էին երջանկութեամբ, Ա՛մէն տեսակ պրտուհներէց Ա՛ծ հրամայել էր ուտել, բայց ՚ի ծառի պտղէյը, որ ծառ գիտութեան բարւոյ և չարի էր կոչուում: Ա՛ծ արգելել էր նրանց էս պտուղից ուտել: Երկունսն էլ մերկ (տկոր) էին և չէին տմաշում, պատճառ որ չարութիւն չունէին: Ա՛մենեւին նեղութիւն չէին քաշում, և պիտի չ՝մեռնէին: Ա՛ծ մարդուց առաջ աներկոյթ արարածներ, այսինքն՝ հրեշտակներ ստեղծեց, որոնք որ պարզ հոգիք են:

Հարցեր:

Աշխարհքս ո՞ր ստեղծեց: Ինչի՞ց ստեղծեց: Ի՞նչպէս ստեղծեց: Ինչի՞ համար ստեղծեց: Բանի՞ օրաց մէջ ստեղծեց աշխարհքս: Առաջի օրը ի՞նչ ստեղծեց: Երկրորդ օրը ի՞նչ ստեղծեց: Երրորդ օրը ի՞նչ: — Չորրորդ օրը ի՞նչ: — Հինգերորդ օրը ի՞նչ: — Աւերկորդ օրը ի՞նչ: —

Խօթներորդ օրը ի՞նչ արաւ: Ինչի՞ց ստեղծեց Ա՛ծ մարդուն: Իսկ Հոգի՞ն: Հոգին ո՞ւմ նման է: Ա՛ծ ինչի՞ համար ստեղծեց մարդուն: Ի՞նչ տեղից ստեղծեց Ա՛ծ առաջին կնոքը: Ինչի՞ համար: Գրախտը ի՞նչ բան էր: Ի՞նչ վիճակի մէջ էին ապրում նրանք: Հրեշտակները ի՞նչ են: Ի՞նչ է նշանակում հրեշտակ բառը:

Դաս Բ.

Առաջին մարդու մեղքը:

Հրեշտակներէց մէկ դասը Աստուծոյ կամայք չըհնազանդելով՝ հակառակ կային նրան: Աստուած հասուր համար՝ նրանց դժօխքը գծեց, այնպիսի կրակի մէջ՝ որ յաւիտեան չի հանգչի: Արանք են որ սատանայ աւելցան, այսինքն չար հրեշտակներ, որ մարդիկ են փորձում կամ խաբում, որ նրանք էլ Աստուծոյ կամայ հակառակ կենան: Ես սատանաներէց մէկը օձի բերանովը խօսելով՝ խաբեց կնոքը՝ որ ուտի այն արգելած ծառի պտուղիցը: Եւէն խաբեցաւ կերաւ և Ադամին էլ ուտեցրուց: Ա՛ծ անիծեց օձին, կնոքը առայ՝ ցաւով և տրտմութեամբ ծնիս որդի: Ադամին էլ առայ քրանքովէ ուտես քո հոգի, հոգ էիր և էլի հոգ դառնաս. բայց էլի իր գթասիրտութիւնով առայ՝ թէ Եւայից մէկը կրճնի, որ օձի գլուխը ջախջախի, (այսինքն վերկիչ աշխարհի), որ մէկ օր պէտքէ դարձ և սատանայի իշխանութիւնը

ողնային։ Այս Աղամին և Եւսին էլ դուրս արաւ
զբախտից, որ ողորմելի վիճակի մէջ մնացին։ Աս-
տուծոյ Հորհրդէն, իրենց դաւան սատանա-
յին և մահուանը։ Ամէն տեսակ մարմնաւոր նեղու-
թեանց մէջ ընկան, վերջը պետքէ մեռնէին, և
զմտիքը գնացին, որովհետեւ Աղամ և Եւսի մե-
ղանշելուց յետոյ զաւակ ունեցան, էս մասին նրանք
էլ ողորմելի կեանքի մէջ և մեղաց մէջ ծնան, որ
նրանցից անց կայսա նրանց սերունդներն վերայ եւս.
և ոչ ոք ան ամենայն մարդ ծնունդ է մեղքի մէջ.
այս այն չարիքն է, որ սկզբնական մեղք է կոչուում։

Հարկեր։

Ի՞նչ է սատանէն։ Ա՞նչ ի՞նչ պատիժ աւա-
տանային։ Սատանայի բանու գործը ի՞նչ է։
Ի՞նչպէս փորձեց առաջին մարդուն։ Եւսին էլ
կերթու։ Եւսի Աստուած ի՞նչ արեւ։ Ի՞նչպէս
պատժեց Ա՞նչ Աղամին և Եւսիին։ Ի՞նչ խոս-
տացում։ Ա՞նչ նրանց։ Այս խօսքը ի՞նչ է նշանա-
կում։ Մարդը մեղանշելուց յետոյ ի՞նչ կեանքի
էում վիճակի մէջ մնաց։ Մարմնայն ի՞նչ չարիք
պատահեցաւ։ Այս Հոգւոյն։ Ի՞նչ է ինքնա-
սիրութիւնն։ Աստուծոյ ի՞նչ բան է առաջ
գալիս։ Մեղքից ի՞նչ է հեռուում։ Աղամ և
Եւսի և՛ որք ծնան որդիք։ Նրանց մեղքը իրանց
որդւոյ վրայ էլ անցկացում թէ ո՛չ։ Ուրեմն այս
մեղքը մինչև հիմա եւս կայ թէ ո՛չ։ Ի՞նչպէս
է կոչուում այս մեղքը։

Դաս Գ.

Ազգ մարդկան մինչև ջրհեղեղը,

Ջրհեղեղ և Բնայն օրէնք։

Աղամ ունէր երկու որդի՝ մեծի անունը Աղէն
էր, փոքրինը Աբէլ։ Աղէնը պարագում էր հո-
ղադործութիւնով, իսկ Աբէլը խաշարած (չօպան)
էր։ Սրանք երկուսը պատարագ (մատաղ) բերին
Աստուծոյ, Աղէնը երկրի պտղից՝ Աբէլը իրա
ոչխարներից ընտիրը։ Ա՞նչ որոյ յայտնի է ամէն
մարդու սիրտը, ընդունեց Աբէլն պատարագը, իսկ
Աղէնինը ո՛չ. և նա նախանձելով նրա առաքի-
նութեանը՝ սպանեց իրա եղբորը։ Աստուած անիծեց
Աղէնին և Աբէլն տեղ Ա՞նչ պարգևեց Աղամայ
Սէթ անուն որդի. սրանից դուրս եկած զաւակները
բնոր և Աստուածախնէն, բոլոր Աղէնից դուրս
եկածները չար և վատ։ Սեթոյ ցեղիցը միայն ե-
րեւելի եղև իրա սուրբ վարուքը Նոյն, որ իրա
արդարութեւ համար երկինքը համարձաւ առանց
ցաւահրութեան և մարմնաւոր մահու։ Եւս ժա-
մանակաց Սեթոյ ցեղի բարի զաւակները՝ ամուս-
նացան։ Աղէնի չար զաւակաց հետ, և ոչ ոք ան
փշացան, որ իրանց գլուխը բոլորովին անկարգուե-
տին։ Ա՞նչ էլ վճռեց ընդհանուր ջրհեղեղով
կործանի ամէնին, մի միայն Նոյ մնաց Աստուծոյ
առաջը արդար, և Ա՞նչ հրամայեց Նոյին՝ որ մէկ
տապան չինի մեծ, երկոցն և քառակուսի.

այնպէս որ ամէն տեսակ կենդանիներէյ և թռչուն-
ներէյ զոյգ զոյգ (ջուխտ ջուխտ), ամանցից ևս եօթն
եօթն մէջը մանեն։ Յետոյ երբ որ Նոյ մտաւ
տապանը՝ Լճ մէկ սարսափելի անձրև թափեց երկնքից
քառասուն օր և քառասուն գիշեր։ և ծովն եւ
այնչափ բարձրացաւ, որ բոլոր երկիրը ծածկեց,
ամէն մարդ և երկրի կենդանիքը խեղդւեցան, միայն
որք մնացին Նոյ, իւր կինը և երեք որդիքը, նրանց
կնանիքը և կենդանիքն ևս, որոնք տապանի մէջն
էին։ Ջրհեղեղը վերջանալուց յետոյ Նոյ տապա-
նից որ դուրս եկաւ՝ Լստծուն Հնորհակալութեան
պատարագ բերու, և Լստուած եւ խոստացաւ,
որ այնպիսի ջրհեղեղ չընի միւսանգամ։ Նոյի երեք
որդքերանցից, որոնց անուններն էին Սեմ, Քամ
և Բեթ, նոր մէկանց սկսան շատանալ մարդիկ,
միայն շատ ժամանակ չ'անցկացաւ՝ որ մարդիկ
առաջանից աւելի չարացան։ Լճ պաշտելու տեղ
որշտում էին արև, լուսին և ուրիշ արարածներ։
չէին պատուում իրանց ծնողալը, անառակութիւն
էին անում, սպանում էին, գողանում էին, չա-
րախօսութիւն էին անում, սուտ էին խօսում և
իրանց անկարգ կրից էին հեռւում։ վերջապէս
իրանց խելքին, խղճմանքին և բնական օրէնքին
հակառակ էին դործում։

Հարցէր։

Բզամ քանի՞ օրիկ ունէր։ Ապէն և Բեթ
ինչո՞վ էին պարտաւոր։ Սրանք ի՞նչ արժանի

յիշատակի գործ արին։ Ասո՞յ պատարագը ընդու-
նեց Լճ։ Յետոյ ի՞նչ արաւ Ապէնը։ Լճ
փոխանակ Բեթի զաւակ աւագ Բզամին թէ ոչ։
Աթայ ցեղից ո՞վ էր երեսիլ։ Ապենի պէս
ամէնքն եւ չարացածն աշխարհքիս մէջ թէ ոչ։
Ի՞նչ պատիժ աւաւ Լստուած էն չար մարդոյ։
Ի՞նչ է ջրհեղեղը։ Լճ ի՞նչ հրամայեց Նոյն։
Քանի՞ օր և քանի՞ գիշեր անձրև եկաւ։ Ո՞վ մի
միայն սաղեցաւ ջրհեղեղից։ Նոյ որ տապանից
դուրս եկաւ՝ ի՞նչ արաւ։ Ջրհեղեղից յետոյ՝
ուրիշ կրկին առաջ եկաւ սղգը։ Լմէն մարդ եւ
մեք եղբարքն են թէ ո՞չ։ Ի՞նչ է բնական
օրէնքը։ Բնական օրէնքը ի՞նչ է սովորացնում։
Այա մարդուս համար ի՞նչ է սովորացնում։ Իսկ
մարդու իրա անձին համար ի՞նչ է սովորացնում։

Դաս Դ.

Բբրահամ և միւս հաշապետները։

Նշմարիտ Լճորշտութեան օրէնքը պահեցին
սուրբ մարդիկ, մասնաւորապէս Սեմի ցեղն, ինչպէս
էր Բբրահամ Սեմի ազգայն, որն որ բնորից Լճ
և ուխտ դրաւ նորա հետ, հրամայեց նրան դուրս
դայ իրա հայրենի քաղաքից, և խոստացաւ հայր
շնի նրան այնպիսի ժողովրդեան, որ թիւ չ'ունե-
նայ, և էն ժողովրդեանը տայ Քանանու երկիրը, և
նրանից դուրս եկածներից մէկ օր պէտք է դար

փրկին աշտարհի։ Արբաճամ հաւատաց Աստուծոյ
խոստմանը, Աճ հրամայեց Արբաճամին, որ թը-
սրաուի, իբր թէ նշան ինչ իրա խոստմանը։ Աճ
տւաւ նրան մէկ գաւակ Խաւհակ անուն, և կամե-
լով Արբաճամի հաւատքը փորձել, հրամայեց իր
սիրելի որդուն մատաղ անի, բայց մատաղ անելու
ժամանակը չ'ընտրեց։ Խաւհակոյ որդին Յակոբ, որ
խորայել ևս կոչւեցաւ, տասներկու որդի ունէր,
որոնց միջի երեւելիքն այս չորսն են, Ղևի, Յու-
դայ, Յովսէփ և Լենիամին։ Սրանք են տասներկու
նահապետները կամ հայր Հրէից ժողովրդեան
տառներու ցեղերը։ Նահապետ են աւուրմ' ամէն
սուրբերն էլ, որոնք բնական օրէնքի ժամանակը
դանւեցան։

Հարցեր։

Բնական օրէնքը ջրհեղեղից յետոյ ո՞ւր մեջ
մնաց։ Աճ ո՞ւր հետ խոստմանը արաւ։ Ի՞նչ
հրամայեց և ի՞նչ խոստացաւ նրան։ Ի՞նչ
պետքէ հասկանանք էս վերջի խօսքից։ Լէ խոստ-
մունքի նշանն ի՞նչ էր։ Արբաճամու որդին ո՞ր
էր։ Ինչի՞ համար Արբաճամ իրա որդի Խաւհա-
կին մատաղ անել կամեցաւ։ Աճ ինչի՞ համար
կամեցաւ որ եդ բանը անի։ Ո՞ր էր Խաւհակոյ
որդին։ Բանի՞ որդի ունէր Յակոբ։

Դաս Ե։

Եղիպտոսի դերութիւնը և Օտտիկը։

Յովսէփոյ եղբարքը նախանձելով նրա վրոյ՝
ծախեցին նրան, առնողներն տաբան Եղիպտոս,
ուր շատ ժամանակ դերի մնաց, բայց հաւատարիմ
մնալով Աստուծոյ առաջը՝ Աստուած էլ հնպէս
արաւ, որ Եղիպտոսի թագաւորի երկրորդը դառ-
նայ։ Յովսէփ խտակ սրտով ներեց իրա եղբարքը
և իրանց հօր հետ բոլոր անով տեղով Եղիպ-
տոս բերել տաւ։ Էն տեղ մեռան և թաղւեցան,
և նրանց որդիքը շատ շատացան։ Եղիպտոսի թա-
գաւորներից մէկը վախենալով՝ որ սրանք չընի թէ
զորանան. տանջեց նրանց անդ թուշ և ծառայեցրուց,
հնդուր համար կամեցաւ որ նրանց արու զաւակները
սպանել տայ։ Բայց Աստուած ողորմեցաւ նրանց
և ազատիչ ուղարկեց Սոլսէս մարդարէին, որ Ղևի
ցեղին էր։ Սոլսէս իրա եղբօր հետ եկաւ Փա-
րաւոն թագաւորի մօտ, որ թագաւորում էր էն
ժամանակը, և հրամայեց Աստուծոյ կողմից որ արձակի
նրա ժողովուրդը, և գնան պաշտէն իրանց Աճը.
բայց նա ամենեւին չըկամեցաւ արձակել։ Սոլսէս
թագաւորի սիրտը փոխելու կամ ստիպելու համար
մեծ մեծ հրաշքներ արաւ, որ հարուածք կամ
պատիժք Եղիպտոսի աւելցան։ Ա' երջապէս Ե-
ղիպտոսից դուս եկան Խորայեղայիք և ազատւեցան.
բայց առաջ զատիկ արին, ինչպէս որ Աճ կարդա-

դրել էր. ամէն տուն մէկ մէկ դառն խորովելն
և կերան, բայց ուտելուց առաջ էն դառնի արիւնը
իրանց դռներն վրայ սրտկեցին (քսեցին): Օւ-
տիկ բառը նշանակում է անցք. Ա՛ծ հրամայեց
նրանց որ հնախա ամէն տարի զատիկ անեն, որ
իրանց ազատութեան յիշատակը մնայ. էն էլ էր
նշանակում թէ՛ մէկ օր մարդիկ պետք է ազատեն
մեղքից և սատանայի գերութիւնից:

Հարցեր:

Յովսէփին ի՞նչ բան պատահեցաւ: Յետոյ
ի՞նչ արաւ: Եղիպտոսի մէջ ի՞նչ էլան Խ-
րայեղացիք: Եղիպտոսի թագաւորը ի՞նչ արաւ
նրանց: Ա՛ծ ո՞ւմ ձեռքով ազատեց նրանց:
Մովսէս ի՞նչ արաւ: Ի՞նչ էր զատիկը: Արիւնը
ի՞նչ էին անում: Ի՞նչ էր նշանակում Խարա-
յեղացուց ազատութիւնը:

Դաս. Օ:

Խորայեղացուց ազգի պանդխտութիւնը,
(Ճանապարհորդութիւնը) և գրաւոր
օրէնքը:

Ա՛ծ Խորայեղացուց ազգը ազատելով Եղիպտոսի
գերութիւնից՝ տարաւ Քանանացուց երկիրը, որ
կոտորի իրա խոտամուկը: Ա՛յն պանդխտութեան
մէջ Ա՛ծ հրաշքներ դործեց, կարմիր ծովի մէջից

անց կացրուց ցամաքի վրայ՝ ջուրը երկու բաժա-
նելով, որ Փարաւոնի ձեռքից ու նրա հալածանքից
աղաւթն. մեծ անսպասելի (չօլից) անց կացրաւ,
քառասուն տարի մանանցով կերակրեց, որն որ
երկնքին էր վեր դալիս, և Մովսէս դաւաղանք
լախելով մին քաբից ջուր հանեց: Երբ որ ճանա-
պարհուր Սինա լեաւը (սարը) հասան՝ հետեղ
Ա՛ծ աւաւ նրանց օրէնքը՝ զատիկի յիշուն օր անց
կենալուց յետոյ, տեսն լեաւը բոլորովին կրակ
էլած, ու թանձր (ղալին) ամպով ծածկած, որ
տեղից փայլատակներ էին դուս դալիս, փողի և
որոտմուկի ձայն էին լսում. մէկ ձայն էլ լսեցաւ
որ ասում էր թէ՛ Ես եմ քո Տէր Աստուածդ,
որ քեզ Եղիպտոսի գերութիւնէն ազատեցի, (հա-
նեցի). չընի թէ՛ դու ինձանից աւել ուրիշ
եմներ պաշտես: 2. Չընի՛ թէ՛ կուռք կամ պատ-
կերներ շինես, ու նրանց պաշտես կամ երկրպա-
գութիւն տաս: 3. Քու Տեսն Աստուծոյ անուոր
պարապ տեղ կամ ունայն բանի վրայ չը յիշես կամ
բերան չճառես: 4. Շաբաթ (այսինքն եօթնե-
րորդ օրը) սուրբ պահիր, ամէն աշխարհքի զբաղ-
մանքներից և գործքերից հանգստացիր, և Աստուծոն
ծառայիր այն օրը: 5. Պատիւ տուր քու հօրդ և
քու մօրդ, որ շատ սարիս աշխարհքիս վրայ, ու
բարի լինի քեզ: 6. Մի՛ սպանաներ: 7. Մի՛ չնոր:
8. Մի՛ դողանար: 9. Բնկերօք վրայ սուտ
փայութիւն մի՛ տար: 10. Մի՛ ցանկանայ ուրիշ
կնօք, և մի՛ ուրիշ ունեցած բաներին: Աստ-

ուած տւաւ Սոխէս մարդարէին էս տասը պատ-
իրանքները կամ օրէնքները տախտակի պէս տաշած
երկու քարի վրայ: Ես պատիրանքները կամ
օրէնքները են են, ինչ որ բնական օրէնքը սովո-
րացնում է: Ա՛՞՞ կամեցաւ որ զրած էլ տայ,
հոգուր որ մարդիկ մնապել էին այն օրէնքը
իրանց չարութեամբ:

Հարցեր:

Խորայեւոյնք Եղևրտոսից որ դուրս եկան՝ ո՞ր
դնային: Ի՞նչպէս անց կացան կարմիր ծովից:
Յետոյ ի՞նչ ձամբով դնային են երկիրը: Ի՞նչ
էին ուտում՝ անապատումը: Զուրը ո՞ր տեղից
էին գտնում: Ե՞րբ տւաւ Ա՛՞՞ նրանց օրէնքները:
Ո՞ր տեղ տւաւ: Ի՞նչպէս էր երեւում Սինա
լեւան: Այն այն պատիրանքները: Այս պատ-
իրանքները զրեցա՞ն թէ ո՛չ:

Դաս է:

Աստուծոյ խոստմունքը Խորայեւոցուց
հետ:

Այն քարէ տախտակներն, որոնց վրայ օրէնքները
զրած էին, Ա՛՞՞ տապանակի մէջ դնել տւաւ:
Այս տապանակը մէկ սուղուկ էր աղիւս փոյտից

շինած և վրէն ոսկով պատած, և պահած էր մէկ
խորանի (չաղրի) մէջ, որն որ աղիւս կտաւերից
էր շինած. նրա առաջը կար մէկ սեղան զոհ
(մատաղ) մատուցանելու համար, և մօրթում էին
կովեր, ոչխարներ, և հրում էին հն սեղանի վրայ
հն ժամանակը Աստուած հսկէս էին պաշտում:
Ահարոնը և նրա ցեղից (ազգից) ծնած որդիքը՝
Ա՛՞՞ հրամայել էր որ քահանայ լինին, և այն զո-
հերը մատուցանեն. մնացած Դէիլ ցեղն էլ խո-
րանին ծառայութիւն անեն: Տապանակն և խորանն
Ա՛՞՞ պին խոստմանց նշանն էր Խորայեւոցուց հետ,
և այս խոստմունքը որ կտակարան էլ կասէ՝ հն
ուխան էր որ Ա՛՞՞ Աբրահամու հետ արաւ. որով-
հետեւ Ա՛՞՞ նոյնը՝ նոր մէկանց հաստատեց Խորայե-
ւոցուց հետ, և խոստացաւ թէ իրա սիրելի ժո-
ղովուրդ պիտի համարի նրանցը՝ և բնակեցնի
Քանանու երկրի մէջ և մեծայնի հարստութեամբ:
Այս խոստացած երկիրը օրինակ էր երկրի՝ ուր
որ բնակուում են երանելի հոգիքը: Ժողովուրդն էլ
իրա կողմիցը խոստացաւ որ ուրիշ ան չըպաշտեն.
բայց միայն ճշմարիտ Ա՛՞՞ և սիրել բոլորով
սրտիւ, և ամէն պատիրանները պահել. և եթէ
չըպահեն՝ հալածւին խոստացած երկրիցը և թշնա-
մութեան մէջ ընկնեն: Այս ուխտը կամ խոստ-
մունքը հաստատուեցաւ զոհերի արիւնով, Աստուած
էլ հաստատուն պահեց: Յորդանան գետի ջուրը
յետ դարձրուց. արիւր և լուսնիակը կանգնեցրուց,
և ուրիշ շատ մեծ հրաշքներ էլ արաւ որ Խո-

բայէլայիք կարենան Քանանու երկիրը ժառանգել .
 և երբ որ ժառանգեցին , տանեկիւ մասն բաժա-
 նեցին այն երկիրը՝ ամէն մէկ յեղին մէկ մէկ բաժին :
 Բայց Խորայէլայիք ինչ որ խոստացել էին Ասոր-
 ծուն՝ չըրպահեցին , հնաչս որ՝ հակառակ կացան տան
 անդամ՝ աւելի էն ճանապարհորդութեան մէջ , և
 երբ որ մտան խոստացած երկիրը՝ քարեկամութի
 արին առաջւոյ հին բնակչաց հետ . որոնց Ասորւած
 վճռել էր որ կորչին : և նրանց կռուքերն էլ
 պաշտեցին :

Հարցեր :

Ի՞նչպէս էին մատաղ անում հին օրինաց ժա-
 մանակը : Ո՞ւր էր այդ սեղանը : Ի՞նչ կար
 խորանի մէջը : Տապանակի մէջը ի՞նչ կար :
 Ո՞վքեր էին քահանայք : Այս Գլխացիքն ի՞նչ
 էին : Ասորւած ի՞նչ խոստումներ արաւ Խորայե-
 լայեաց հետ , և ի՞նչ խոստացաւ նրանց : Քանանաց-
 ւոյ երկիրը ի՞նչ էր նշանակում : Խորայելեան
 ժողովուրդը ի՞նչ խոստացաւ : Ի՞նչ պատիժ
 յանձն առան իրանց խոստումները չըրպահելու համար :
 Այդ ուխտը կամ խոստումները պահեցի՞ր թէ
 ո՛չ : Ե՞ւ ի՞նչ հրաշքներ արաւ իր ժողովուրդը
 Քանանու երկիրը տանելու համար : Ժողովուրդը
 պահե՞ց իրա խոստումները թէ ո՛չ : Անապատի
 մէջ քանի՞ անգամ Ասորւած հակառակ կացան :
 Երկիրը ժառանգելուց յետոյ ի՞նչ արին Խո-
 րայէլայիք :

Դաս Բ :

Առաջաշուութիւն :

Ասորւած ճանաչող և պաշտող միայն Խորայէլա-
 ցիքն էին , մնացած ուրիշ ազգերը կռուք էին
 պաշտում : Իրանց մարմնոց կամքն էին կատարում .
 և հոգւոյ համար ամենեկին հոգս չէին անում .
 շատ անգամ էին շինում , և պէսպէս անուաներ էին
 պատմում : Էս չ'անհրաժեշտ էին տղամարդի
 կամ կին արմատի կերպարանքով՝ որը փայտից ,
 որը քարից , որը արծաթից , ոսկուց , պղնձից ևն .
 իրանց ձեռքովը շինած բաներն , ան էին ասում ,
 տաճարներ կամ սեղաններ շինելով՝ զոհ էին մա-
 տուցանում : Սատանէն խաբում էր նրանց որ
 չ'անհրաժեշտ պաշտելով՝ իրան պաշտեն և ամէն մեղ-
 քերը գործեն : Իրանց մտքումը համարում էին
 թէ Ասորւածպաշտութեան գործք է . Էս ամէն
 չ'ան պաշտող մարդիկը կոչում էին հեթանոս .
 և կռապաշտութիւնը՝ հեթանոսութիւն :

Խորայէլայիքն էլ նրանց չար օրինակին մոտիկ
 տալով՝ շատ անգամ թողնում էին ճշմարիտ
 Եւր , և կռուք էին պաշտում : Եւ հստուր հա-
 մար նրանց մատնում էր թշնամեաց ձեռքը , որ
 դերի լինին . և երբ որ սրտանց դառնում էին
 առ Ասորւած , նա էլ բնորում էր նրանց միջիցը
 մէկ արի և խեղճ մարդ , որ տղատեի նրանց դե-
 րութիւնից :

Հարցեր:

Ո՞վքեր էին ճշմարիտ Աստուած ճանաչողները: Միև ազգերը ի՞նչ էին պաշտում: Ի՞նչ բան է կուռքը: Ի՞նչպէս էին պաշտում: Ինչպէ՞ս կարացան մոռանալ: Ո՞վ էր կուրացրել նրանց: Կռապաշտութիւնը ի՞նչ անել կոտայ մարդուս: Ի՞նչ են կսչում կռապաշտները:

Դաս Թ.

Դաւիթ մարդարէն և Մեսիա:

Իսրայէլացիք երբ որ Քանանացւոյ երկիրը մտան, շատ տարի դատաւորաց ձեռքովն էին կառավարվում, ինչպէս Գեգէոն հրեշտակի յայտնութեամբ ազատեց Երրոյեցւոյ ազգը Մադիամացւոյ ձեռքիցը, նմանապէս վերջին դատաւորը Սամուէլ յաղթեց Փղշտացւոյ և կրկին ճշմարիտ Աստուածապաշտութիւնը առաջ բերաւ Իսրայէլացւոյ մէջ. յետոյ ուզեցին Թադաւոր ունենալ:

Առաջին Թադաւորը Սաուլ էր որ չըկատարեց Աստուծոյ կամբը՝ և էնդուր համար նրա տեղ ընտրեցաւ Դաւիթ, որ Յեսսեայ եօթն որդւոյ մէկն էր Յուդայի ցեղից, այս ցեղիցը պիտի դար Փրկիչն աշխարհի, ինչպէս որ առաջուց ստել էր Յակոբ նահապետը: Դաւիթը սուրբ իւղով օծւեցաւ Աստուծոյ հրամանաւ, և յետոյ ամէն

Թադաւորներն էլ նրա պէս օծւում էին, և նրա պատճառաւ էլ ասում էին օծեալ: Դաւիթ շատ ժամանակ Սաուլից հալածւեցաւ՝ և մեծ պատերազմներ արաւ անհաւասանների հետ. վերջապէս յաղթեց իրա Թշնամեաց իր հեզութեամբ և բարեպաշտութեամբ և Աստուծոյ օրհնութիւնը ժառանգեց. մեծամեծ փառաց և մեծութեան հասնելով: Իրա Թադաւորական քաղաքը երուսաղէմն էր, և էնտեղ Սիոն լեռան (սարի) վրայ շինեց մէկ պալատ՝ ուր տեղաւորեց տապանակը ուխտի: Սա կամեցաւ Աստուծոյ տաճար շինել, բայց Աստուած յայտնեց Թէ՛ այս տաճար չինելու փառքը իրա որդոյն պիտի մնայ, և Թէ՛ նրա ցեղը յաւիտեան պիտի Թադաւորի հաւատացեալ ժողովրդոց վրայ, և նրանից պէտք է ծնի Փրկիչն, որոյ Թադաւորութիւնը վերջ չի ունենայ. չէ՛ Թէ միայն Իսրայէլացւոյ՝ այլ և ամէն ազգաց վրայ. և այս փրկիչն՝ որ է որդի Աստուծոյ, որդի Դաւիթի էլ պէտք է կոչի. պիտի անարգւի, հալածւի, բայց յետոյ ամէն մարդ նրանով պիտի դառնան, ճանաչեն և ծառայեն Աստծուն: Եւ այս պատճառաւ Իսրայէլացիք Փրկիչ էին ասում նրան, և Թադաւոր, որդի Դաւիթի. կամ Մեսիա և Քրիստոս, այսինքն օծեալ:

Հարցեր:

Երբ որ Իսրայէլացիք խոստացած երկիրը մտան, ո՞վ էր կառավարում նրանց: Սաուլը

ո՞վ հատու թագաւոր: Ի՞նչ տեղ էր նրա
 թագաւորական աթոռը: Տաղանակը ուխտին ո՞ւր
 տեղաւորեց: Ի՞նչ խոստացաւ նրան Աստուած:
 Լըկ ի՞նչ խոստացաւ: Ի՞նչ ասել է Քրիս-
 տոս կամ Մեծիկ: Ինչի՞ համար օծեալ ասեցաւ:

Դաս Ժ.

Սողոմոնի թագաւորութիւնը և Սամա- րիայի բաժանումն:

Դաս թի տեղը ժառանգեց նրա որդի Սողոմոնը,
 սա միշտ խողալով թեամբ թագաւորեց, և շատ
 մեծացաւ և հարստացաւ և մեծ խնամտութիւնով
 փառաւորեցաւ: Եւ Սողոմոնը՝ Երուսաղէմացի մէջ
 շինել տաւ մէկ տաճար, այնպէս՝ ինչպէս որ իրա
 հայրը կարգաւորել էր: և էն տաճարի մէջ տա-
 պանակը ուխտին տեղաւորեց, և հրամայեց որ ուրիշ
 տեղ զո՛հ (մատաղ) չանեն, բայց միայն էն մէկ
 տեղանի վրայ: Այսպէս էր հրամայել Աստուծոյ
 օրհնիքը, որ լաւ հասկանաց ժողովուրդը՝ Թէ Բժ
 մէկ է, ուրիշ չկայ, և ճշմարիտ Աստուծոյ պաշ-
 տութեան կրօնքն էլ մէկ է: Բայց յետոյ Սողո-
 մոն կորցրուց իրա խնամտութիւնը, իրա անձն
 բոլորովին մարմնաւոր հաճելի տաւ, և օտար
 սղլի կիանիքը՝ որոնց չափից աւելի սիրելի խեղ-
 քեցը հանեցին նրան իրանց հետ կուռք պաշտել
 տալով: Աստուած էլ պատժելով նրա մեղսկորց

յետոյ՝ թագաւորութիւնը բաժանեց երկու յեղ
 միայն՝ այսինքն՝ Յուդայի և Իսրայիլին, որոնց
 յեղերը հնազանդեցան Ռորովանց՝ Սողոմոնի
 որդուն, միւս տասը յեղը իրանց համար ջոկ թա-
 գաւոր կարգեցին՝ անունը Յերուովամ՝ որ Եփ-
 րեմի յեղին էր: Եւ Յերուովամը ուզեց որ իրա
 ժողովուրդը Յուդայի յեղի թագաւորիցը ջոկել և
 արգելի ժողովրդին, որ Երուսաղէմ չըգնան Աս-
 տուծոյ տաճարը զո՛հ անելու, հաստատեց կու-
 պաշտութիւնը. երկու բարձր տեղ դնել տաւ
 ոսկուց շինած երկու հորթ՝ և հետեղ էր անել տա-
 լիս ժողովրդեան զոհադործութիւնը: Եւ հայէս
 մէկ հերձուած էլաւ՝ որ բաժնեց Աստուծոյ եկեղե-
 ցին: Ճշմարիտ եկեղեցին մնաց Երուսաղէմ, և
 սուտ եկեղեցին Սիլքէմ քաղաքի մէջ. յետոյ
 Սամարիայումը՝ որ Խաբոյէի թագաւորական քա-
 ղաք դառաւ:

Հարցեր:

Ո՞վ հատու Դաւիթ թագաւորի տեղ: Թա-
 գաւորութիւնը ի՞նչպէս առաջ տալաւ: Երու-
 սաղէմացի տաճարը ո՞վ շինեց: Բժ պաշտելու
 համար ուրիշ տաճար էլ չեկա՞ր էն տեղ:
 Ինչի՞ համար միայն մէկ հատ էր տաճարը: Սողո-
 մոն մինչև մահը խնամտու՞ն մնաց Թէ ո՛չ: Երբ
 Սողոմոն մեռաւ ի՞նչ պատահեցաւ: Յերուովամ
 ի՞նչ արաւ՝ որ իրա թագաւորութիւնը հաստա-

տի: Ի՞նչ է հերձուածք: Ո՞ր մնաց ճմարիտ
եկեղեցին: Խորայելեան Թագաւորական քաղաքը
և սուտ եկեղեցին ո՞ր տեղ մնաց:

Դաս ԺԸ.

Մարդարէք:

Խորայէլ բոլոր Թագաւորներն չոր և կռաւորաշտ
էրան, սցալէս էլ Յուդայի Թագաւորներէց շա-
տերը: Աստուած շատ մարդարէք ուղարկեց սրանց,
որ դառնան և Աստծուն ծառայեն: Մարդարէ
ասեցան նրանք՝ որոնց Աստուած լքցրել էր հող-
ւով որբով. և նրանց յայտնում էր ծածուկ ընե-
լու քաններն. էն Հոգին որ մարդարէից բերանով
խօսում էր, Հոգին սուրբն է Տէր և կենդանա-
բար: Եւ ոցալէս Մովսէս՝ Սամուէլ՝ Դաւիթ՝
Սողոմոն՝ մարդարէք էին, բայց մասնաւորապէս
մարդարէ էին կոչուում նրանք էլ, որ առանձնա-
ցած ճշնաւորական խիստ կեանք էին վարում. և
որայիսիք շատ կային երկու Թագաւորութեանց
մէջն էլ: Այսպիսի էր Եղիայ մարդարէն՝ որ երեք
տարի ու կէս չըթողաւ որ անձրև դայ, շատ
հրաշքներ արաւ, և վերջը երկինքը համարձաւ.
կան էլի ուրիշ մարդարէք, ինչպէս Եսայի՝ Երե-
միա, որոց զըքերը ունենք: Սրանք մարդարէացան
թէ՛ Սամարիա և Երուսաղէմ պիտի կործանին,
և Երուսաղէմը նոր մէկանց պիտի ընի: Սրանք

շատ բաներ էլ խօսեցան Մեսիայի վրայ, յայտնե-
լով թէ՛ ի՞նչ կերպով պէտք է լինի նրա ծնուն-
դը և մահը, կեանքը, չարչարանքը, և յաւիտեան-
կան Թագաւորութիւնը: դարձեալ ասային թէ՛
Աստուած իրա Ժողովրդեանը պէտք է մէկ պնդիտի
օրէնք տայ, որ շատ աւելի կատարեալ լինի քան
թէ սուաջւայ տւածը, և պնդէս պէտք է անի,
որ ամէն ազգ իրան ծառայեն և կուսք չըստշտեն:

Հարցեր:

Ո՞րք էին մարդարէք: Ինչի՞նչ էին ասում
մարդարէ: Ե՞րբ շատացան մարդարէք: Ի՞նչպէս
մեռաւ նա: Ո՞ր մարդարէից զրեանքն ունինք:
Ի՞նչ մարդարէացան նրանք: Երուսաղէմի համար
ի՞նչ ասային: Նոր օրէնքի համար ի՞նչ ասա-
ցին: Հիթանոսաց դառնալու համար ի՞նչ ասա-
ցին:

Դաս ԺԹ.

Խորելլոնի դերութիւնը:

Խորայէլացւոց և Յուդայի Թագաւորները՝ ամե-
նեւին չըխրատեցան մարդարէից յոնդխմանութիւ-
նովը և խրատներով, այլ ընդ հախտակն հաղա-
ծեցին մարդարէից՝ և նրանց շատերին էլ անդը-
թութեամբ սպանեցին: Աստուած նրանց չարուքը
սքանչելի երկացմանութեամբ համբերեց՝ և շատ

տարի սպասեց՝ որ աղաշխարհն . բայց վերջապէս
պատմեց Վատուած նրանց խաղաւ չուղղելու . և
նրա ճանապարհովը չընթանալու համար , ինչպէս
որ սղաւնայեւ էր : Սամարիայի Թագաւորութիւնը
ջնջեց , և տասը յեղն էլ ցիրուցան էլան հեռու
քաղաքներ , և էլ յետ չեկան :

Յետոյ Բաբելոնի Նաբուգոնոսոր Թագաւորն
էլ՝ Երուսաղէմը կործանեց , տաճարը երեց , և
Ժողովուրդն դերի տարաւ Բաբելոն : Բաբելոնը էն
Ժամանակը շատ մեծ քաղաք էր , կռապաշտու-
թիւնով , գարշելի մեղքերով և ամէն մոլութիւնով
լեքն էր , բայց Հրէայք չըթողին իրանց Վատ-
ուածպաշտութիւնը և Մովսէսի տաւ օրէնքները
պահեցին . մանաւանդ թէ իրանց միջից մեծ սքէր
էլ դուս եկան , որոնց մէջը երևելի էր Ղանիէլ
մարգարէն , որ Թագաւորական դործքերի և պալատի
մէջ գերազանց սրբութեամբ կեանք էր վարում՝ և
Վատուած էլ մեծամեծ դաղտնի (Թագուն) խոր-
հուրդներ յայտնեց նրան : Երեք մանկունքը , որն
որ Ղանիէլ մարգարէի հետ էին մեծացել՝ Նա-
բուգոնոսոր Թագաւորի ոսկիից շինած մեծ պատ-
կերը չըկամեցան պաշտել : Էն պատճառաւ էլ
սաստիկ կրակով վառած հնոցի (Թնտրի) մէջ դձել
տաւ նրանց , բայց Վատուած անխաս պահեց :
Ինչ Ժամանակը Թագաւորն էլ փառք տաւ
Վատուն , որ սկսաւ յայտնել իրա կարողութիւնը
անհաւատներին մէջ :

Հարեւ :

Խորայէլ և Յուդայի Թագաւորները լեցելոն
մարգարէից խրատները թէ ո՛չ : Վատուած շուտով
տաւ նրանց մեղաց պատիժը : Ի՞նչ էլաւ
Սամարիայի Թագաւորութիւնը : Ո՞վ կործա-
նեց Երուսաղէմ՝ քաղաքը : Բաբելոնի մէջ ի՞նչ
հաւատ կար : Ղանիէլ ո՞վ էր : Իրա երեք ըն-
կերները ի՞նչ արին : Թագաւորը ի՞նչ արաւ
նրանց :

Ղաւ Ժ. Գ.

Հրէայք գերութիւնից յետոյ :

Աւրոս Պարսից Թագաւորը՝ Բաբելոն քաղաքը
առաւ , Հրէից ազգը ազատեց գերութիւնից՝ և
հրամայեց որ գնան իրանց երկիրը և շինեն Երու-
սաղէմ՝ քաղաքը և տաճարը . յետոյ եկաւ մեծն
Բղէքսանդր և աշխարքիս մեծ մասին տիրեց :

Հրէաները որ խառնուած էին հեթանոսների
մէջ . իրանց Վատուածպաշտութիւնը հաւատար-
մութեամբ պահեցին՝ և ամենին կռապաշտութե-
մէջ չընդան , հստուր համար Վատուած ճանա-
չելը քիչ քիչ սկսաւ հեթանոսաց մէջ էլ մտնել ,
բայց հեթանոս Թագաւորներից ոմանք հալածելին
հրէից , որ թողնեն իրանց սուրբ հաւատը և
կռք պաշտեն : Նախորդս Վարդ Թագաւորը՝

առաւ Արուստէմը, պզօնց տաճարը և զոհերը
վերջացուց. շատ հրէաներ համբերութեամբ
յանձն առան մեռնիլ սոսկալի չարչարանք քաշե-
լով: Յուդայ մակաբէն և իրա եղբարքը պատե-
րազմեցան իրանց հաւատքը և ազատութիւնը
պահելու համար, և Աստծու օգնութեամբ՝ կա-
րացան իրանց ազգը ազատութեան մէջ պահել:
Ազգի կառավարութիւնը մնաց Սակարացեցուց
մէջ. զկնի փոքր ժամանակի Հռովմայեցուց ձեռք
ընկաւ իշխանութիւնը, և տիրեցին բոլոր աշխար-
քին. էս ամէն բանը մարգարէք առաջուց գու-
շակել էին:

Հարցեր

Ո՞վ ազատեց Հրէից ազգը Բաբելոնի գե-
րութիւնից: Ի՞նչ շահ էլաւ որ Հրէայք հեթա-
նոսաց մէջ խառն բնակեցան: Ո՞վ էր Հրէից
առաջին հալածանք տուողն: Ո՞վ քէր հակառակ
կայան Աստուծոյ թաղաւորին: Սրանք ի՞նչ
արին: Յետոյ ո՞վ տիրեց նրանց:

Դաս ԺԴ.

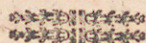
Հոգեւէր և մարմնասէր Հրէայք:

Հերովէս Հրէից թագաւորութիւնը յափշտա-
կեց Հռովմայեցուց օգնութեամբը: Ի՞նչ ժամանակը
Հրէայք սկսան լաւ իմանալ, թէ ինչպէս որ մար-
գարէք ասել էին, Քսի դուր մօտկայել է. Իս

Հրէայքը երկու էին բաժանուում՝ հոգեւէր կամ
բարեպաշտ և աշխարհասէր: Աշխարհասէր Հրէայք
մարմնաւոր բաներին էին հետեւում, Աստուծոյ
ծառայում էին՝ աշխարհքիս բարիքը ունենալու
համար, առաւ ցորեն, զինի, անասուններ, ոսկի,
արծաթ ևն. որ հանգստութեամբ ապրեն: Աստը-
ծուց վախենում էին միայն հնդուր համար, որ
չըպատժէ նրանց աղքատութեամբ, հիւանդութիւն և
մահուամբ: Հոգեւէր Հրէայք սրտով էին պաշ-
տում և ծառայում Աստծուն, միայն նրա ամենա-
կարողութեանը, ամենխմաստութեանը և անհուն
բարութեան համար. իմանում էին թէ ամէնը
անյաւոր են էս աշխարհքիս վրայ և յոյս ունէին
թէ էս կեանքից յետոյ՝ մէկ ուրիշ կեանք պէտք է
ունենան հանդերձեալ աշխարհքումը: Իս երկու
տեսակ Հրէայքն էլ սպասում էին Սեփայի
թագաւորութեանը. բայց աշխարհասէրները մար-
գարէից խորհրդաբար ասած բաները՝ մարմնաւոր
կերպով էին հասկանում, պսիւնքն թէ Սեփայն
պէտք է թագաւորի էս աշխարհքիս մէջ. այլ բա-
րեպաշտ Հրէայքը հաւատում էին, թէ աւելի
մեծ լաւութիւններ պէտք է ունենան էս աշխարհ-
քումը, քան էս աշխարհքումը. և յարութիւն
առնելուց յետոյ շատ աւելի երջանիկ պէտք է լի-
նին. և հնդուր համար փափագում էին Սեփայի
դաւաժանը, որ գայ և օգնի, և թէ լաւ կարենան
ճանաչել և սիրել Աստծուն:

Հարցեր:

Ո՞վ էր Հրէկոյ Թագաւորը որ Հռովմայեցւոյ իշխանութեան տակը ընկաւ: Ե՞րբ էլաւ Քսի աշխարհք գալու ժամանակը: Ո՞վքեր էին աշխարհասէր Հրէայք: Սրանք ինչպէ՞ս հաւատացին Քսի Թագաւորութեանը: Ո՞վքեր էին հոգեպէր Հրէայք: Ի՞նչ էր նրանց յոյսը: Նրանք ի՞նչ էին մտածում Սեփիայի գալստեան համար:

Առաջին Գործնական Կարգի Համաձայն Կոչումը: (*)

	աշխարհքի գործիքները.
Սէթը ծնաւ Ադամից	130
Ենովսը — Սէթից	255
Ենովքը — Յարեղից	622
Մաթոսաղան Ենովքից	687
Ադամ նախահայրը վախճանւում է	930
Ենովք փոխադրւում է երկինքը	987
Նոյ ծնաւ Ղամէքից	1056
Յաբէթը — Նոյից	1556
Երայ Սէմը և Քամը	» »
Ջրհեղեղը պատահեցաւ	1656

(*) Եւ առաջին Գործնական Յովնայ Հնարան է եղել և հնարը: Թող լինէր Գործնական արտօնարը. և Նոյեմբարդնայանից (Չոկոնայանից):

Բ. Դաս:

Գամբըր ծնաւ Յարեթից	1658
Քամիքը — Ներբովթ (Քէլ)	1661
Թորգոմը — Գամբից	1695
Հայկը — Թորգոմից	1727
Բարկունեան աշտարակի շինուիլը սկսւում է	1774
Արծանուիլը աշտարակի և ժողովրդեան ցրւիլը	1812
Թարայ Աբրահամի հայրը ծնաւ Նաբովից	1878
Հայկ տիրում է, և սկսում է շինուիլին	1843

Գ. Դաս:

Խաչակը ծնաւ Աբրահամից	2168
Ահարոն ծնաւ	1430
Մովսէս ծնաւ	1433

Դ. Դաս:

Տարանակի գերի ընկնիլը	2888
Սաուղ Թագաւոր	2909
Դաւիթ ծնաւ	2919

Ե. Դաս:

Սողոմոնի տաճարի հիմնարկութիւնը	2993
Եղիա մարգարէի վախճանը	3118
Հրէայք գերի են ընկնում և բարձւում է նրանց Թագաւորութիւնը	3395
Երեք մանկուհիք ազատւում են	3440

Օ. Դաս:

Հրէից ազատութիւնը գերութիւնից	3468
Եօթանասուն թարգմանիչք թարգմանում	
են Մատնանէ քերքը	3727
Հերովիւնէս թաղաւորում է	3967
Արդար թգլը յաջորդում է իր հօր Աշխմն	3999

Հրէից խառնադասութեան գլխաւորութիւնն

Ահարոն . Եղիազար . Փենեհես . Յետու Յովսեփ
գեղեկանց . Յովնաթան . Յովհաննէս հիւրկանոս .
Արիստաբուղոս ան և ք . Հիւրկանոս :

Մատնանցի և խառնադասութեան գլխաւորութիւնն

Սէմ . Սաղայ . Նաբուլ . Թաւոյ . Աբրահամ . Խա-
հակ . Յակոբ . Եսաւ . Դ և ի . Մովսէս . Յետու .
Գաղտնիէ . Գեղեցոն . և ք . Սաւուղ ան թաղա' :

Յուսիցի և խառնադասութեան գլխաւորութիւնն

Դաւիթ	2949	Յերոբոամ ան	3008
Սողոմոն	2484	Նաբատ	3028
Ռաբբի	3029	Յերոբոամ ք	3166
Եզեկիա	3277	Չաքարիա	—
Մանասէ	3306	Ուսէ վերջինը	3248
Սեղեկիա վերջինը	3406	Բարձուամ է Խրա-	
բարձ . Յուդ . թաղ .	3415	յիլ թաղա'	3283

Մասն Ը.

4	44	բանու	բանու
5	6	հողադորձու թիւով	հողադորձու թիւնով
10	2	կարգադրել	կարգադրել
15	10	կին արմատի	կինարմատի
17	14	որդայն	որդայն
18	16	տեղաւորեց	տեղաւորեց
25	20	Սեփայն	Սեփայն

Մասն Թ.

1	15	կուին	կուսին
2	23	հերովհէս	հերովհէս
15	17	խկայն	խկայն
17	24	կրպառաի	կրպառաի
28	3	դրին	դրին
»	14	դնել	դնել
»	24	դիտէին	դիտէին
30	27	համբարձաւ	համբարձաւ

